

Tres moments amb M. Villangómez Llobet

Els últims anys *

per Josep Marí

Dissabte, 14 de maig 1994

He sopat a Can Pau, amb Marià, Fina i Carme. Feia mesos que no sortíem plegats. Villangómez comenta que, en un llibre dedicat a glossar la vida i l'obra dels vint-i-cinc primers Premis d'Honor de les Lletres Catalanes, no s'ha salvat, per enèsima vegada, de ser catalogat com a escriptor de l'Escola Mallorquina, la qual cosa va explicar amb pèls i senyals, fa uns quants anys, en el pròleg de la darrera edició de *La Miranda-Declarat amb el vent*, que era impossible per moltes raons. Amb tot i això, Marià Villangómez pareix resignat. Li sap greu, però, que al final de la ressenya es faci una referència absurda i fora de lloc a l'empresari i polític eivissenc Abel Matutes.

Durant el sopar jo m'anava pensant els auriculars del transistor per seguir les incidències de la resolució del campionat de lliga. El Barça guanyava el Sevilla per cinc a dos i el Deportivo encara empatava a zero amb el València a la Corunya. Ja teníem el títol dins el sac, i a Riazor han siulat un penal contra el València a dos o tres minuts del final del partit. He vist irremeiablement perduda la lliga. Qui m'havia de dir que el porter González fes una paradassa. Immediatament he explicat la fallada de Djukic en el xut del penal als meus amics. I hem acabat de sopar amb la satisfacció d'una nova lliga guanyada.

(Jo no recordava que Villangómez no acostuma a veure aquests partits tan decisius, perquè li produeixen massa nervis. Ell és un gran aficionat al futbol i, de jove, hi havia jugat.)

Acabo el dia amb Carme i Fina al bar Pou.

Dimecres, 9 d'abril 1997

De tornada de viatge, dilluns a la nit, Felip Cirer em va telefonar per avisar-me que m'havia deixat feina d'impremta a la cafeteria Milán (el llibre d'Antoni Torres Garcia sobre les salines ha de sortir per Sant Jordi) per tal que donés un repàs a unes proves maqueta-des. M'informà que el que quedava per corregir del llibre, de la part de text, quan jo me'n vaig anar, seguia pendent. Villangómez, per guanyar temps, havia acceptat supervisar-la, però l'hagueren d'internar dos dies a la clínica a causa d'una nova trombosi –l'estiu passat havia tingut la primera–. Ahir, per tant, vaig revisar el muntatge del llibre, i, a la tarda, a Ibo-sim, vam introduir-hi les correccions. Aquest migdia, amb Felip de lector, hem enllestit la correcció dels darrers capítols, i, a la tarda, he

visitat l'amic escriptor. M'he trobat amb un Villangómez abatut i esfondrat, realment "molt fotut", com ell mateix m'ha dit que es trobava. Crec que mai no l'havia vist amb un aspecte preocupant com el d'avui. Amb tota la seva lucidesa, no era fàcil dir-li unes paraules d'ànim. Només se m'ha acudit comentar-li que potser el procés de recuperació era lent. No ha deixat, tanmateix, de parlar-me del llibre que ara duu entre mans, *El llambreg en la fosca*, recopilació de material divers, amb coses publicades i altres d'inèdites (d'*Els llocs viscuts* fa un cert temps que no en parla, i crec que només li'n queda un capítol per escriure). Però es veu que l'home se sent incapaç de fer res. Es mou amb dificultat, té mal d'esquena, reconeix que li falla l'esma d'escriure. M'ha semblat com si demanés ajuda sense gosar dir-ho obertament, i li he dit que, entre Fina, Felip i jo mateix, algunes tardes el podríem ajudar

L'autor
d'aquestes
notes, amb
Villangómez i
Palau i Fa-
bre, el 1997.
(Foto: Neus
Riera.)

Amb Villangómez i Fina Matutes, davant les pintures d' "El viatge". (Foto: Toni Pomar.)

ordenant-li papers, buscant-li llibres de consulta, llegint-li aquelles coses que volgués revisar per tal de corregir-les-hi al dictat, passar-li textos a màquina o a ordinador... No ha dubtat gens a acceptar l'ofertament i ha afegit: "Així també em fareu companyia". Reconec que m'ha commogut. Deu ser molt dur comprovar com la vellesa ens va rosegant les facultats de mica en mica, i per això l'ajut i la companyia poden esdevenir una mena de "llambreig en la fosca". Villangómez inclourà al seu nou llibre un apartat de versions poètiques. N'ha fet una d'Horaci, a partir de les traduccions al castellà de Jaume Juan Castelló, a qui dedica la pròpia. N'està molt satisfet, i me l'ha donat a llegir manuscrita: realment esplèndida. Però m'ha vingut al cap, en veure la lletra, allò que Villangómez ha dit abans, que l'esma d'escriure li fallava. És cert, sense fer una lletra ni de bon tros desgalixada, perquè encara és vigorosa, bellíssima i clara, les ratlles fan algun lleuger sotrac, algunes paraules ballen, l'ordre admirable de la seva cal·ligrafia comença a ressentir-se d'un pols ja massa trèmul. Tot això m'ho he guardat, és clar, però és un senyal preocupant que la fecunda vida del meu millor mestre es va extingint. Vuitanta-quatre anys ja són anys, així mateix, i aquest és el camí que farem tots indefectiblement.

No fa gaires dies, jo encara no descartava la possibilitat de pintar un retrat de Marià Villangómez, una cosa que sempre m'ha produït un cert pudor per por de

fracassar-hi. Arran del seu nomenament com a fill predilecte de la ciutat, em va demanar si jo l'hi voldria pintar. Vaig declinar l'ofertament amb el pretext que jo no havia pintat gaires retrats mai, que més que res m'havia autoretrat. Crec que si, després d'aquestes setmanes de viatge, m'hagués trobat un home relativament animós com el que vaig visitar a mitjan març en companyia de Neus Riera Balanzat i de Josep Palau i Fabre (el va agafar el 18 de juliol del 36 a Eivissa i en seixanta anys no havia tornat) m'hauria decidit a fer-li el retrat, tot i el trasbals que això segurament li hauria representat. A hores d'ara, però, em pareix que malauradament he fet tard i que arribaré a plànyer no haver atès la seua proposta d'anys endarrere.

Mentre conversava amb Villangómez han vingut a visitar-lo Ramon, el seu fillol, i la seva promesa, Elena. Marià me'ls ha presentat. Ramon m'ha dit que ara està a Eivissa, que treballa a l'estudi d'un enginyer. És un dels fills de la inquieta Sonya Villangómez, que ens deixà tan bons records. M'ha semblat de discreció deixar que la parella parlés tranquil·lament amb l'escriptor, i he tornat a casa. Al poc temps m'ha telefonat Fina, que ja té les còpies per a ella i per a Villangómez de les fotografies que Toni Pomar ens va fer el dia 7 de novembre passat, quan vingueren tots dos a veure aquella mena de retaule que vaig pintar a partir del poema de Marià "El viatge" per a una exposició itinerant anomenada *La pintura com la poesia*. Val a dir que les fotos

són excel·lents i que Villangómez i Fina en quedaren entusiasmats. He explicat a la nostra amiga la impressió que me n'he endut de la visita a Villangómez i li ha vingut com de nou, bé que encantada, que l'escriptor acceptés la nostra col·laboració. Tant ella com Felip ja se li havien ofert per ajudar-lo, però suposo que, per no molestar (bon Senyor, quina molèstia, coneixent com coneixem tots la seva entrega) o per l'hàbit veterà del treball solitari, no hi va accedir. He quedat amb Fina que, si Felip té divendres la tarda disponible, anirem a donar-li una mà.

Dilluns, 3 de juliol de 2000

Aquest matí Puri m'ha deixat un missatge indicant-me que M. Villangómez tenia interès a veure'm "per parlar d'unes coses". Més tard, després de sentir l'avís, he telefonat a casa de Villangómez, i he dit a Puri que hi aniria a la tarda, cap a les sis.

Com que anava just de temps per poder visitar Villangómez a l'hora indicada, he parlat amb la germana de Puri per dir-li que hi aniria mitja hora més tard.

De fet, han estat tres quarts de set quan he arribat al domicili de l'escriptor. Marià em diu que ha considerat la qüestió del testament (inicialment pensava deixar llibres i papers a l'Ajuntament d'Eivissa) en el sentit de transmetre tota la correspondència que ha salvat a l'Institut d'Estudis Eivissencs, que ho digui al president, Marià Serra, per veure si ho acceptarien. També es mostra amb el desig de donar els originals d'*Els llocs viscuts* a l'Institut, i que, si l'Institut ho considera oportú, ho publiqui. Això, però, encara ho vol meditar, i un altre dia, amb una mica de temps per davant, ja es decidirà i ens passarà les carpetes corresponents. ■

*D'aquestes tres notes, la primera correspon a un dietari que vaig escriure durant un any sencer, entre 1993 i 1994; les altres dues, de caràcter esporàdic, vénen a consignar dos moments per a mi significatius dels darrers anys de M. Villangómez Llobet.